

Hlavní metodické zásady při vyučování skladbě

Obsah všestranných rozborů

1. rozbor větný /syntaktický
2. rozbor slovní /slovnědruhový a tvaroslovný/
3. rozbor slovotvorný
4. rozbor lexikální a sémantický /významový/
5. rozbor zvukový /zvuková stránka slova a věty/
6. rozbor stylistický
7. rozbor pravopisný

Rozbor větný / syntaktický

Úkolem je poznávat stavbu věty /souvětí/ a její strukturu. Je to rozbor formy ale se zřetelem k obsahu. Postup rozboru je třeba zautomatizovat/ustálit, aby žák mohl konat rozbor sám

Primárním úkolem je postihnout vztahy mezi větnými členy a větami a určit prostředky, jimiž jsou tyto vztahy vyjádřeny.

Věta jednoduchá

Při určování rozvíjejících větných členů zjišťujeme:

A/ na kterém slově /slovním druhu/ větný člen závisí

B/ jak je závislost mluvnický vyjádřena – shodou, řízeností – zjišťujeme pádovými otázkami, přimykáním -příslopečnými otázkami, popř. i pádovými otázkami

C/ význam

Postup práce:

1. najít základní skladební dvojici /holý podmět, holý přísudek, určit typ věty podle členitosti /jednočlenná, dvojčlenná/
2. Určit, jaké jsou základní větné členy / holé – rozvité – několikanásobné/
3. Určit, kterými rozvíjejícími větnými členy /holými, rozvítými, několikanásobnými/ je rozvito jméno v podmětu a přísudkové sloveso.
4. Znázornit větnou stavbu – není vždy nutné
5. Určit druh rozvíjejících větných členů
6. Určit druh věty podle obsahu /podle postoje mluvčího/

Souvětí

Poznávání druhu vedlejších vět

Základní třídění VV je na základě jejich větněčlenské platnosti, tj. který větný člen své VŘ zastupují VV podmětové, přísudkové, předmětné, příslovečné, přívlastkové, doplňkové/. Další třídění, obvykle u vět příslovečných, se opírá o jejich význam.

Druh VV určujeme právě tak jako druh větného členu, který zastupují.

Postupujeme takto:

A/ Otázkou /jakoukoli/ zjistíme, zdali VV závisí na a/substantivu, b/verbu, c/na verbu i substantivu zároveň, Pozn.: Na všechny VV se však ptát nemůžeme, např. na nepravé VV s což, čehož /jsou to věty vedlejší vztažné- vztahují se k celému obsahu věty řídicí -větněčlenskou platnost neurčujeme/ a na navazovací věty nebo vsuvkové s jak: *Usmál se na mě, což mi dodalo kuráže. Jak známo, tuleni žijí na severu.*

B/ Závisí-li věta na substantivu, jde o větu přívlastkovou

C/ Závisí-li věta na verbu, je buď podmětná, předmětná nebo příslovečná. Můžeme-li se na ni zeptat jenom pádovou otázkou, je buď podmětná, nebo předmětná, ptáme-li se otázkou Nominativu-podmětná, ostatní pády – předmětná.

Můžeme-li se zeptat příslovečnou nebo příslovečnou i pádovou otázkou- věta příslovečná

D/ Závísí-li věta na verbu i substantivu zároveň, jde o větu doplňkovou. Nevyjadřuje stálou vlastnost, ale vlastnost za děje přisuzovanou. Doplňkové věty si děti nejčastěji pletou s příslovečnými způsobovými nebo přívlastkovými.

E/ Odůvodnit interpunkci v souvětí- pozor na věty vztažné-vztažná slova /vztažná zájmena: kdo(ž), co, jaký, který, čím, jenž, jehož, jejíž, jejichž, kdokoli, cokoli...; vztažné číslovky: kolikátý, kolikerý, kolikanásobný; vztažná příslovce: kde, odkud, kudy, kam, kdy, odkdy, dokdy; jak, kolik; proč, nač/ jsou větnými členy, spojky nikoli: *Můžete říci, čemu /předmět/ máme věřit?*

Postup práce se souvětím

1. V daném souvětí vyhledat slovesa určitá a označit je např. podtržením. Vycházet od určitých sloves /pozor na větné ekvivalenty-sloveso je vypuštěno- a na věty s několikanásobným přísudkem.
2. Postupně vyhledat jednotlivé věty, určit jejich povahu /hlavní, vedlejší/ U VV zjistit větu řídicí, spojovací výrazy
3. Graficky a lineárně vyjádřit stavbu souvětí
4. Fakultativně -určit druh souvětí/věta složená-SP, souvětí-SS/
5. Určit vzájemný vztah vět souřadných /hlavních nebo vedlejších/ a určit druh vět vedlejších. Obvykle se určuje jen vztah mezi souřadně spojenými VH, zapomíná se na souřadně spojené VV